

Kalaallit Nunaat pisut qeqqanni

All. Josef Motzfeldt, Inatsisartut siulittaasorisimasaat.

Qanittukkut Iqalunni isumasioqatigiinnermut qaaqqusaavunga. WWF Danmark aamma Canada isumasioqatigiinnermut aaqqissuisuupput, qulequtserlugu 'Sikuusartut amiakkui'.

Isumasioqatigiinneq naggaserlugu ima oqaaseqarpunga

Immap sikuusarnera annikilliarortillugu, nunarsuarmut isikkivik allanngoriartorpoq. Ilisimatusarfinni ilisimatusarsimasut, qinikkatut aalajangiisartut illersornissakkullu suliaqartut nunarsuarmut qinerfitsik allanngortissimavaat. Maanna tamakku nunarsuaq ammalortutut isigiumanerulersimavaat, nunap assingatut siaarsimasutut piunnaarlugu.

Nalinginnaanerpaanngorsimavoq nunarsuup 'isuanit' avannaarpiarsuanit isigineqalersimanera. Imavissuit arfineq-aappaat sikueraluttuarpoq. Umiarsuarnut allaat issittup imartaatigut imaroriartortukkut ingerlaartalersimanerat piviusunngoreerpoq. Maanngalu nunarsuup avannaarpiaanit qinerfimmit takugasuarsinnaasatta ilagaat, nunarsuarmi nunat pisaanilissuurtut qangaanit ilisimasavut qanoq imminnut qanitsigisut, USA aamma Rusland.

Pissutsit taamaalinerisa kingunerannik, nunat tamat akornanni Kalaallit Nunarput 'nunamik tamat pisut qeqqanni ikkami saneqqunneqarsinnaanngitsutut' taaniarneqartalersimavoq.

Uffa siornaaginnannguaq tikillugu, nunarput, nunarsuup teqeqquani simerneq qaqortutut taamaallaat isiginiarneqartartoq.

Maanna ilaatigut silap allanngoriartornerata kinguneranik aamma nunarsuup ikummatissameeriartorneranik tamakkulu akitsoriartorneri pisuullutik, Kalaallit Nunarput, nunavissuit aamma pisaanilissuit akornanni, annikinngitsumik soqutigineqalersimavoq.

Quiagineqarsinnaavoq, naalagaaffiup tamanit pingaarnerusimasup, Kinap, ukiorpanngulersuni Issittumi Siunnersuisoqatigiit alaatsinaattutut iserfigiumallugit noqqaarulooreerluni, qaammat kingulleq aatsaat akuerineqarnera.

Naalagaaffittut qiterlitoqqap nunarsuup allanngoraluttuarnerani pisut arajutsinagit, iliuseqarnera maluginiagassaavoq.

Kalaallit Nunaat issittumi 'pingaartorsuurtut inissisimalissanerpoq? Imaangitsoq sakkutoorpassuaqarami. Imaangitsoq aningaasatigut pisoorsuugami.

Taamaallaalli angisoorsuugami ullumikkullu ujartorneqarnerpaanik ikummatissanik aatsitassanillu pisuujugami, imaani nunamilu.

1992-imi augustiugaa Quttinnerpaami (Ellesmere Island) sapaatip akunneri marluk maani nunanik eqqissisimatitanik aqutsisunit qaaqqusatut tikeraarpunga. Pingaarnertut nakkutilliisut najugaqarfiannut Tanquary Fiordimut ingerlaarninni Qaussuitsoq aamma Eureka aqqusaarpakka, taamanikkut imaq tamarmi taakkunani sikuuvoq. Quttinnerpaamiinninni qeqertarujussuup ilarujussua angalavarput, pisummik, Twin Otterimik aamma helikopterimik. Uninngavitta ilagaat Ward Hunt Island, Amerikkap avannarliup avannarpasinnersaa. Qalasersualiarniartut sikumut avalatsinnatik uninngavigisagaat. Taamanikkut immap sikua kiassutsimit suli saassutarineqanngitsoq.

Ippassaq assit sarsuatitat ilaanni tupigalugu takuara Ward Hunt Islandip sineriaa samungarsuaq imarorsimasoq.

Pingaartorujussuartut isumaqarfigaara, pissutsit killiffiat ernumanartoq pillugu, nunarsuarmioqatitta paasitinniartuarnissaat. Pissutsimmi taamailinerisa uagut issitumi nunaqartut kisitta sunnigassarinnigilaatigut, nunarsuarmut tamarmut annertuumik sunniuteqartussaapput.

Kalaallit Nunarput issittumi pingaarutilissuartut inississagaluarpalluunniit uagut issittumi nunaqartugut paasisitsiniaanissamut imatullu aqqissuussinissamut periarfissavut killeqarput. Taamaattumik qujanarlunilu pisariaqartitarput tassa, nunatta avataanni tunniusimasunik ikinnguteqarnissaq, soqutigisatsinnik paasinnittunik piginnaasaminnillu tunniussiumallutik piareersimasunik.

Qangaanerusoq oqariaaseqarpoq isumaqartumik nunat tamat akornanni attaveqaqatigiinnermi nunat mikisut imaluunniit inuiaat ikittunnguit, asimiut, annikittuinnarmik soqutigisaqarlutillu soqutiginaateqartut.

Taama isumaliortaaseqarneq malissagutsigu, inuiaat ikittunnguugutta ilungersuutivut mikisuarsuinnarnut sammitissavagut qanimullu ilisimasavut kisiisa aallutissallutigit.

Immaqami qangaanerusoq, nunasiaanerup nalaani, isumaliortaaseq taanna Kalaallit Nunatsinnut naleqquttuusimagaluarnarsivoq, tamannali qaangiutereerunavippoq.

Naalagaaffiit angisuut kattussorput immaqami nukissaqarput imminnut mattutissallutik.

Akerlianik nunat uagut nunatsitit ittut pissutissaqanngillat, nunarsuup sinneranut mattutissallutik taamalu toqorlutik napaniassallutik.

Angusimasavut tunngaveqarput kiffaangissuseqarusunnermik kiffaangissutsimillu pigilerusutatsinnik atuerusunnermik. Ullumikkut kiffaangissuseqarluta nunarsuup inuinit naligisatsinnut akuliussimalersimavugut. Sulilu angorusutaqarutta nammineq sanngiissuserput kisimi killiliisuusussaavoq.

Taamaattumik, ikeqigatta nunat tamat akornanni akuusariaqanngitsugumik oqaluttut, immineertigik. Sunniuteqarniassallutamigoq ikippallaaqaagut.

Ikippallaarsinnaavugut kiffaangissuseqassalluta?

Inuiqarsinnaava namminneq suna upperissanerlugu aalajangersinnaasorineqanngitsunik ikippallaaraminngooq?

Soorunami isumaqarutta ikippallaarluta pingaaruteqanngitsugut taava imaasiallaannaq mikisuaranngussuugut pingaaruteqarsinnaanngitsut.

Kalaallit imartatsinni aalisagartassanik nammineq aalajangiisinnaalerlutalu nakkutilliisinnaalersimanagerput, nunatta nutaap piorsarnerani pingaaruteqarsimaqaaq. Taamaattumik pisussaaffigaarput, ullumikkut qulakkiissallugu, uagut issittumi nunaqartugut pingaarnerpaajusugut, nunatsinni ikummatissanik aatsitassanillu misissuinissani qalluilernissanilu aalajangersaanissani isummertussaqaalersillugu. Soorunami imartatsinni killeqarfiup iluani.

Imartatsinni killeqarfiup avataanut tunngatillugu, Nunat avannarliit Siunnersuisoqatigiivini aamma Nunat avannarliit killiit Siunnersuisoqatigiivini, siunnersuutigisimavara, Issittup imartaa pillugu,

Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsisoqassasoq. Ilaasortaassapput nunat/naalagaaffiit Issittup Imartaanut sineriallit, tassani issittumi nunaqartut aalajangersimasumik ilaasortaassallutik. Immaqami suliaasaq taanna Issittumi Siunnersuisoqatigiit isumagisinnaavaat. Taama pisoqassappat, naammattunik piginnaanilinnik atorfilittaqartariaqarput.

Siunnersuisoqatigiit taakkuussapput, apeqqutini Issittup Imartaanut tunngasuni aalajangersaasartut, Issittup Imaanut Siunnersuisoqatigiit, uumassusillit uumaatsullu qanoq iluaqutigineqarsinnaaneritut aalajangiisartut aamma umiarsuarnut ingerlaarfiit suut atussanerannik aalajangersaasartut. Siunnersuisoqatigiit pilersinneqarunik nunanit ilaasortanit naapertuuttumik aningaasalersorneqassapput.

Nalinginnaasumik issittumut soqutiginninneq, annertusiartorpoq. Tusagassiorfiit akornanni soqutiginninneq, annertusiartorpoq. Nunat issitumiitsuunngikkaluut akornanni soqutiginninneq aamma annertusiartorpoq.

Piffissaq qanittoq tikillugu, issittumi pinngortitap pisuussutai pissarsiarissallugit, ajornarpallaartut iluaqutiginialissagaannilu akisuullaartut qanilliumaneqanngillat.

Tikikkuminarsiartorneri aamma nunarsuarmi ikummatissat aatsitassallu atorfissaqartinneqartut akitsoriartorneri pisuunerullutik, issittumi pisuussutit annertuumik sammineqalersimapput, sumiiffissiororneqarlutik iluaqutigineqalerlutillu. Taamaattumik nukissiuutinik ujaasineq apeqqutitut pingaarnepaanut ilaalersimavoq immaqalu ukiumi tulluittuni issitumi politikikkut apeqqutit pingaarnersaattut ilanngutsinneqariaannaalluni.

Ullumikkut maluginngitsuugassarinnilarput, issittumi nunatsinni soqutiginninnerup annertusiartupiloornera allaat saassutarineqarnertut taassallugu, ussartorsiornerarluni. Tamanna arajutsisaatsuunissatsinnik piumasaqarpoq. Uagummi maani nunaqaqqaartugut tassaavugut, nunatta pisuussutaannik iluaquteqarnerpaajusussat. Ikummatissat assigisaallu kisiisa pinngilakka aammali aalisarnikkut miluumasunillu iluaquteqarnissaq eqqarsaatigaara. Taakkumi inuulluarnitsinnut inuussutissarissaarnitsinnullu tunngaviupput, pingaarnepaat.

Uagut maani nunaqarpugut, nunatta pisuussutaannik eqqartuisoqartillugu sallerpaajulluta inissisimasussat.

Issittumi ilungersunartunik pisoqarnera nalaapparput. Nunat tamat akornanni periusissatsitut toqqarsinnaasavut marluupput.

Siulleq tassaasinnaavoq unammillerneq aporaannernik nassataqanngitsoortussaanngitsoq

Aappaali tassa suleqatigiinneq isumasioqatigiinnerlu. Taamaattuminguna Issittup Imartaanut Siunnersuisoqatigiit pingaaruteqartoq.

Maanna ukiut tusintilikkaat tulluusa aallartinneranni kingusinnaalerpugut anersaaq nutaaq ullunut nutaanut naleqquttoq piumasarissallugu.

Piffissanngorpoq nunasiaateqarsimasut nunasiaasimasullu akornanni pissutsit iternga tikillugu aaqqissallugit.

Piffissanngorpoq soorlu ukiut 15 missaanni matuma siorna Naalagaaffiit Peqatigiit nunap inoqqaavinut ukiut qulit ukioritikkamikkit qulequtsiussamittut oqaasertaliusaata akisuatinnissaanut: ”Peqatigiilluni Iliuuseqarneq.”

Qularnanngilarmi inuiaavugut ikittunnguakkoortut kisiat ikippallaanngisaannassuugut avatangiisivut isumagilluassallugit, tamatumuuna qulakkeerumallugu pinngortitap angingaassusaa pisuussutaasalu amerlangaarsusaat.

Aammami ikippallaanngisaannassuugut sukataarnissamut.

Sukataarfissavut nunat tamat akornanni suliniaqatigiiffinni nukittuujunissamiipput tamatumuuna attattuarusullugu sakkortusartuarusullugulu Issittup nunarsuarmi piingaarutilimmik inissisimaneera.